

Antibiotikum terápia és bakteriális rezisztencia

Ludwig Endre, Székely Éva
SE Infektológiai Tanszéki Csoport,
Szent László Kórház

A hatékony antibiotikum-terápia alappillérei

- **Korrekt diagnózis**
- **A kórképet okozó lehetséges
kórokozó(k)**
- **Az adott baktérium(ok)
antibiotikumokkal szembeni
érzékenysége**

A baktérium érzékenysége

- **Primer, veleszületett rezisztencia**
  - **Gram-negatívok – penicillin**
  - **Enterococcusok – kefalosporinok**
  - **Legionellák – béta-laktámok**
    - **diszkrepancia az in vitro és in vivo érzékenységben**
- **Szekunder, szerzett rezisztencia**
  - **egyértelmű összefüggés mutatható ki az antibiotikum használati szokások és a rezisztencia alakulása között**

Általános jellemzők

- a fejlődő országokban változatlanul magas a járványosan is terjedő vagy klasszikus infekciók száma
- a fejlett országokban ezek száma jelentősen csökkent, de a megváltozott populációs struktúra miatt új infekciós kórképek jelentek meg vagy a klasszikus infekciók nagyobb számban jelentkeznek:
idősek, korábban gyógyíthatatlan betegséget túléltek, nozokomiális infekciók
- új kórokozók, új kórképek megjelenése, kórképek megváltozása illetve az infekciós kórképek felismerése
- a közlekedés illetve globalizáció miatt a kórokozók gyors terjedése
- környezeti változások
- rezisztencia problémák

ŐK és MI

- **„hat évtizede vagyunk tanúi az egyik leggyorsabb és legnagyobb jelentőségű biológiai evolúciónak, amit sajnálatos módon az emberiség provokált ki, és ez a baktériumok adaptációja az antibiotikumokhoz”**

Blázquez J Clin Inf Dis 2003 37 1201-9

Környezeti változás (stress)

(Martinez, Baquero Clin Microb Rev 2002 alapján)

- **Higiénés szokások csökkentik a baktériumok és az ember érintkezését, ugyanakkor az emelkedő életkor és a medicina fejlődése, a csökkentimmuntású állapotok elősegítik bizonyos mikróbák emberbe jutását**
- **Kémiai pollutio (beleértve a gyógyszereket) befolyásolják a baktériumok diverzitását**
- **Antimikróbás gyógyszerek használata az állattenyésztésben, gyógyászatban (a termelt antibiotikumok 70-80 %-a)**
- **Globalizációval járó mobilitás, felmelegedés (csökkenő biodiverzitás fokozódó infekció veszéllyel járhat, pl. West-Nile virus, Lyme-kór)**
- **Vakcináció, immunmoduláció (pl. pneumococcus serotipus eltolódás, szteroid provokálta aspergillosis)**

Alapvető konfliktus

- **Egyre több infekció, egyre rezisztensebb kórokozók**
- **Leállított és csak most nekilendült antibiotikum fejlesztés (2010-től)**

Epidemiológiai helyzet

- **Vannak kötelezően jelentendő infekciók (pl. salmonellosis, meningococcus okozta meningitis)**
- **Jelentős előrelépés, hogy elmúlt években lehet jelenteni a nozokomiális multirezisztens kórokozókat**
- **A morbiditási adatok vagy nincsenek, vagy bizonytalanok (néhány kivétellel)**
- **Az adatok pontatlansága, hiánya, technikai okok miatt retrospektív vizsgálatok alig végezhetők**
- **Igen alacsony a mikrobiológiai vizsgálatok száma, a nozokomiális infekciókat nem jelentik**

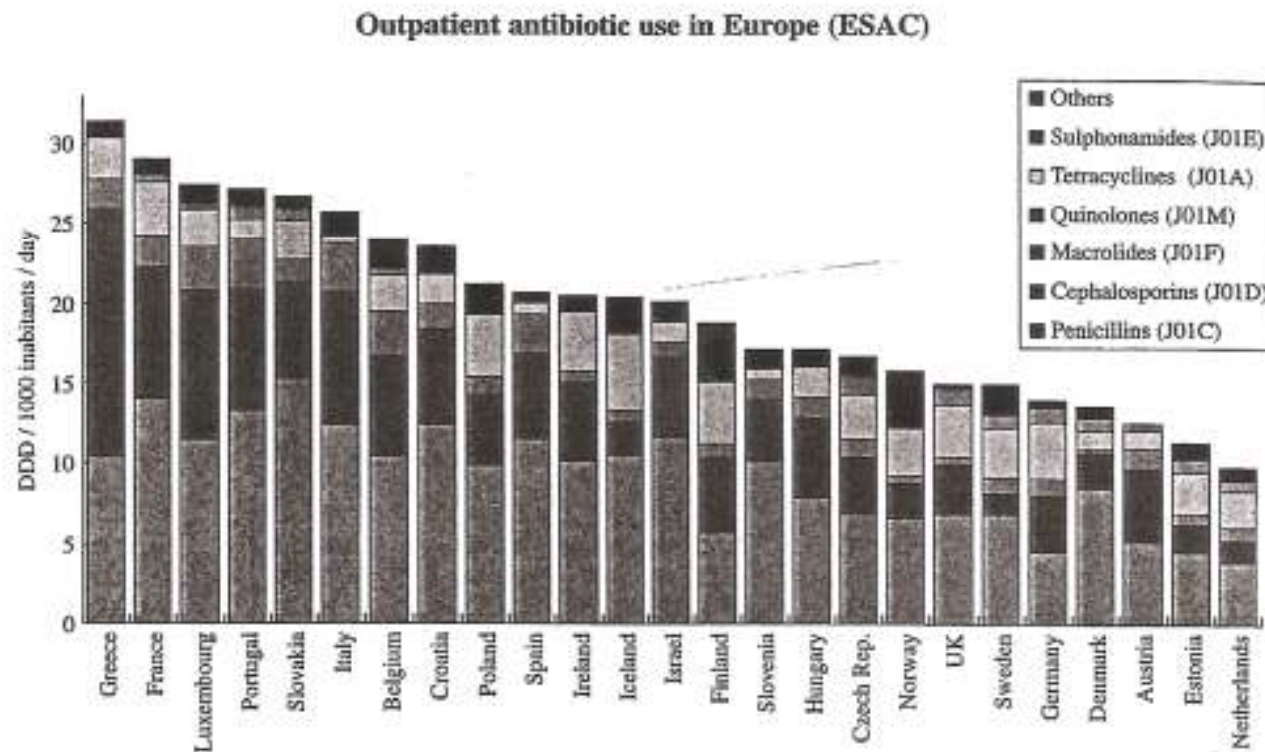
Általános megjegyzések

- az antibiotikumokkal szemben mutatott rezisztencia „globálisan” együtt nő az antibiotikum fogyasztással
- a rezisztencia kialakulása illetve annak mértéke baktériumonként és antibiotikumonként változhat
- a homogén antibiotikum alkalmazás a nagy szelekciós nyomás következtében nagyobb mértékű rezisztencia kialakuláshoz vezethet

Általános megjegyzések

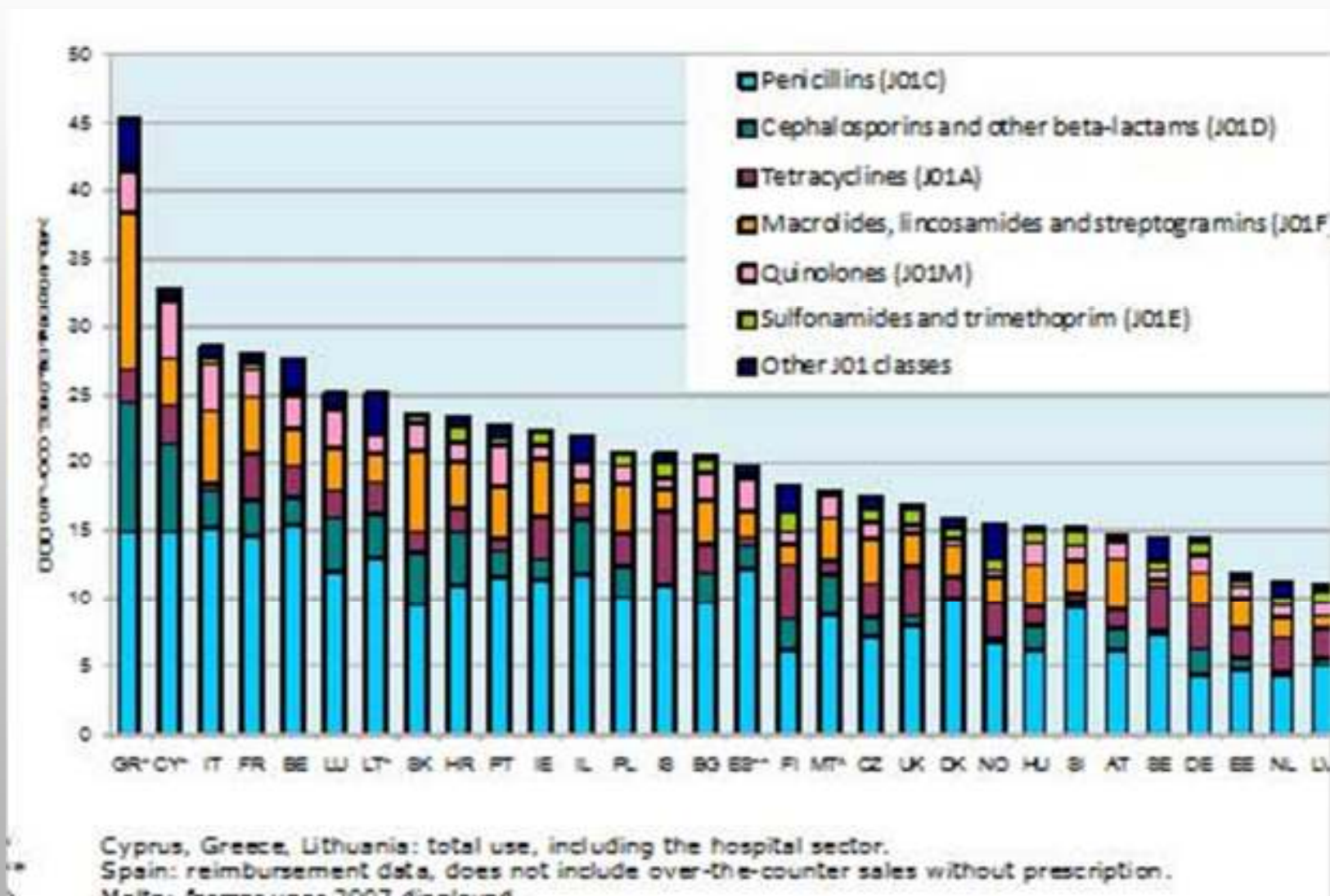
- **a kialakuló rezisztencia általában egy bizonyos szinten megáll, az antibiotikum expozíció csökkenése után a rezisztencia gyakorisága csökkenhet, de maradhat változatlan**
- **a rezisztencia alakulását befolyásoló tényezők sokasága miatt a rezisztencia gyakoriságának megítélése és okainak felderítése igen nehéz**

Ambuláns antibiotikum felhasználás Európában 2003-ban (Magyarországon a DDD/1000 lakós/nap érték 1995 körül 20 volt)

Figure 1. Total outpatient antibiotic use in 25 European countries in 2003. Cephalosporins includes monobactams and carbapenems; macrolides includes lincosamides and streptogramins; sulphonamides includes trimethoprim; and others includes J01B, J01G, J01R and J01X. For Iceland total data are used; for Poland 2002 data are used.

Antibiotikum fogyasztás Európában (2008)

Nemzetközi szintű megközelítés

- **A mikrobiológiai diagnosztika fejlesztése (szenzitivitás és gyorsaság)**
- **Az infektológiai szaktudás integrálása a beteg ellátásba**
- **Infekció kontroll és antibiotikum alkalmazás irányítás**
- **Az antibiotikum fejlesztés felgyorsítása**

Hazai problémák

- **A mikrobiológiai diagnosztika elsorvasztása**
- **A mikrobiológiai diagnózis iránti klinikusi igénytelenség**
- **Érdektelenség az infektológiai szaktudás integrálásának megvalósításában**
- **A kórházi infrastruktúra hiányosságai**
- **Téveszme: „az antibiotikum drága”**

Amit az antibiotikum választásnál szem előtt kell tartani még

- **Az empirikus kezelésnek hatékonynak kell lennie:**
  - **enyhe, közép súlyos (?) infekció esetén legalább 80%-os valószínűséggel**
  - **súlyos, életveszélyes infekció esetén legalább 95%-os valószínűséggel**

S. pneumoniae – penicillin (béta-laktám)

1940. penicillin MIC < 0,02 mg/l

1977. penicillin MIC 4-8 mg/l

1978. multirezisztencia

➤ Receptor (PBP) megváltozás:

- emelkedett MIC értékek a béta-laktámokkal szemben
- dózisémeléssel a klinikai hatékonyság megmaradhat

penicillin > amoxicillin (penicillin É, MÉ) > 2.,
3. gen. kefalosporin > karbapenemek

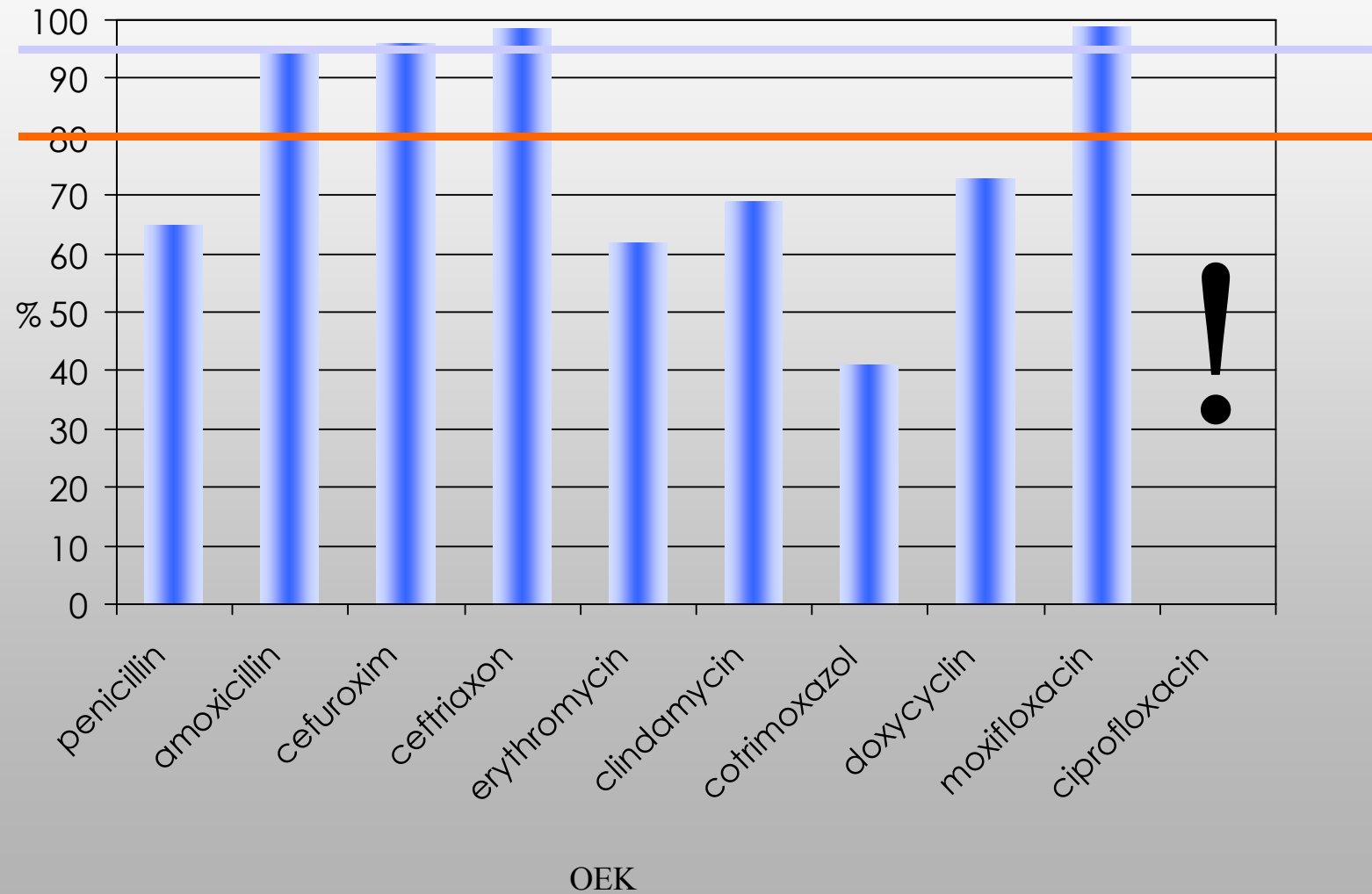
S. pneumoniae – makrolid

➤ Receptor megváltozás (metilálás)

- *erm* gének kódolják
- lehet konstitutív és indukálható
- mindig együtt jár a clindamycin rezisztenciával
- magas szintű (dózisemeléssel nem kompenzálható)
- Magyarországon 90%-ban ez a rezisztencia fordul elő

**TELJES KERESZTREZISZTENCIA A
MAKROLIDEK KÖZÖTT**

S. pneumoniae érzékenysége Magyarországon

És ami ebből következik

Amennyiben *S. pneumoniae* kóroki szerepe felmerül, empirikus terápiában:

- **makrolid, clindamycin adása még enyhe infekció esetében sem javasolható (PC allergia esetén sem!)**
- **2. gen. fluorokinolonok adása ellenjavallt**
- **enyhe, középsúlyos infekcióban amoxicillin, 2. gen. kefalosporin (dózis!); középsúlyos, súlyos esetben 3. gen. parenterális kefalosporin, karbapenem (vancomycin?), légúti infekcióban 3., 4. gen. fluorokinolon adása javasolt**
- **cotrimoxazol, doxycyclin adása célzott kezelésben sem választandó**

Streptococcus pyogenes

- **Változatlanul 100%-os érzékenység a penicillinnel = béta-laktámokkal szemben**
- **Növekvő erythromycin (9,7%)~ clindamycin (8,9%) rezisztencia**

OEK 2009.

- **Marginális hatékonyság: cotrimoxazol, 2. gen. fluorokinolonok**

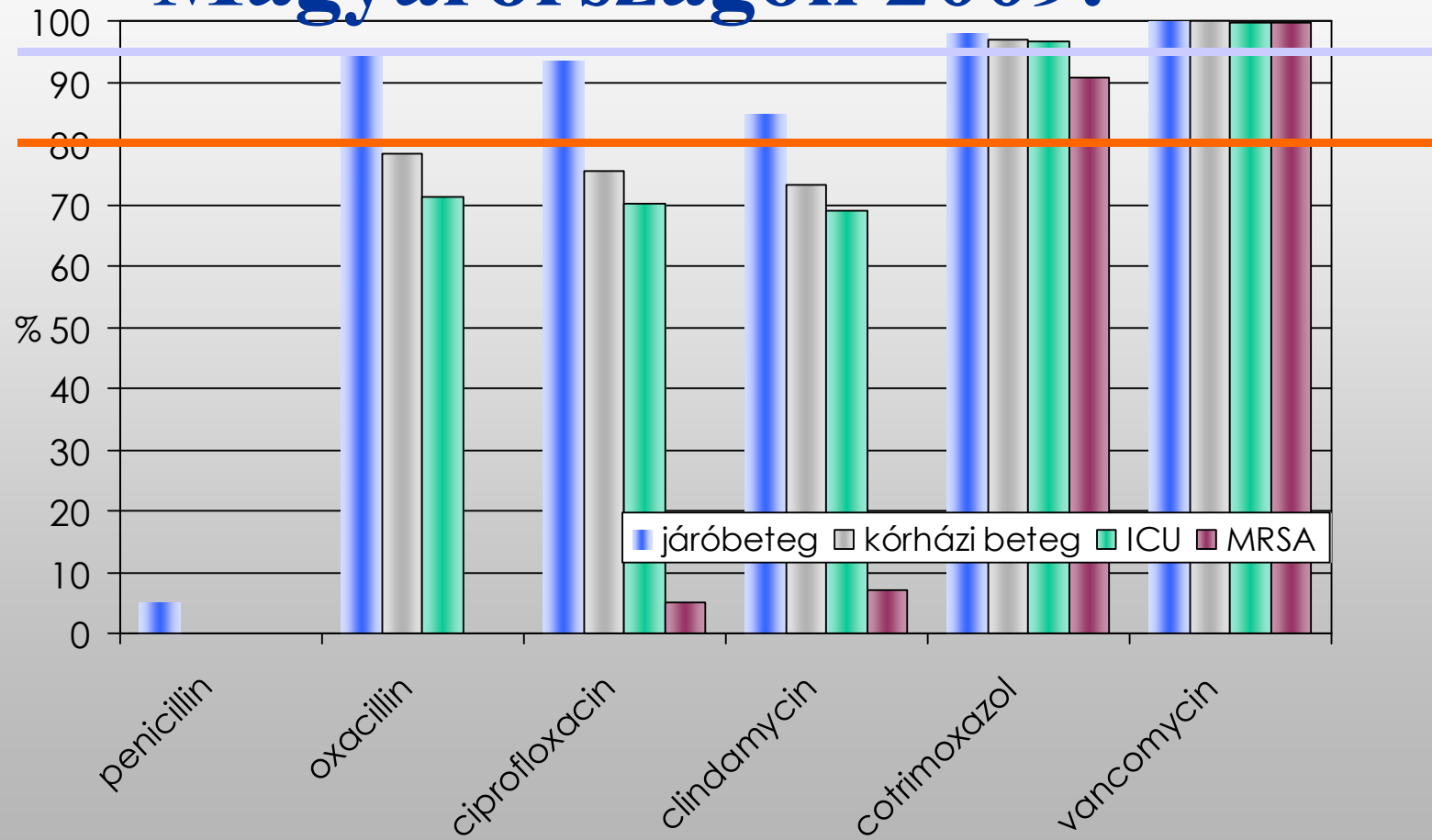
És ami ebből következik

- ***S. pyogenes* okozta infekciókban a penicillin az első választandó gyógyszer**
  - **súlyos, életveszélyes infekciókban, toxintermelés gyanúja esetén clindamycinnel kiegészítve**
- **Makrolid, clindamycin monoterápia nem súlyos infekcióban alternatíva**

Staphylococcus aureus

- Születetten penicillin érzékeny
- PR *S. aureus* – penicillináz (50-es évek)
  - csak a penicillináz érzékeny béta-laktámokat bontja
- MRSA – PBP megváltozás (70-es évek)
  - minden béta-laktámra rezisztens
  - gyakran társul más antibiotikumokkal szembeni rezisztenciával
- CA MRSA
  - genotípusban: SCC*mec* IV, V
  - fenotípusban: érzékeny cotrimoxazol, erythromycin, doxycyclin, rifampicin

S. aureus érzékenysége Magyarországon 2009.

OEK

Összefüggés a MRSA MIC és a gyógyulási arány között

1.	MIC 1,5 mg/l	MIC 1,5 mg/l alatt
	n=66	n=26
30 napos letalitás	18,2 %	11,5 %
Mikrob kudarc	9,1 %	0 %
Rekurráló inf.	16,7 %	3,8 %

Lodise et al Antimicrob Agents Chemother 2008, 52, 3315

Elvárások az optimális vancomycin terápiával kapcsolatban MRSA bakteriaemiában

➤ **MIC meghatározás**

➤ **Individuális dozírozás**

célérték: C_{min} 15-20 mg/l

***1-1,5 mg/l MIC érték felett egyéb MRSA-
ellenes aktivitású antibiotikum javasolt,
különösen pneumoniában***

És ami ebből következik

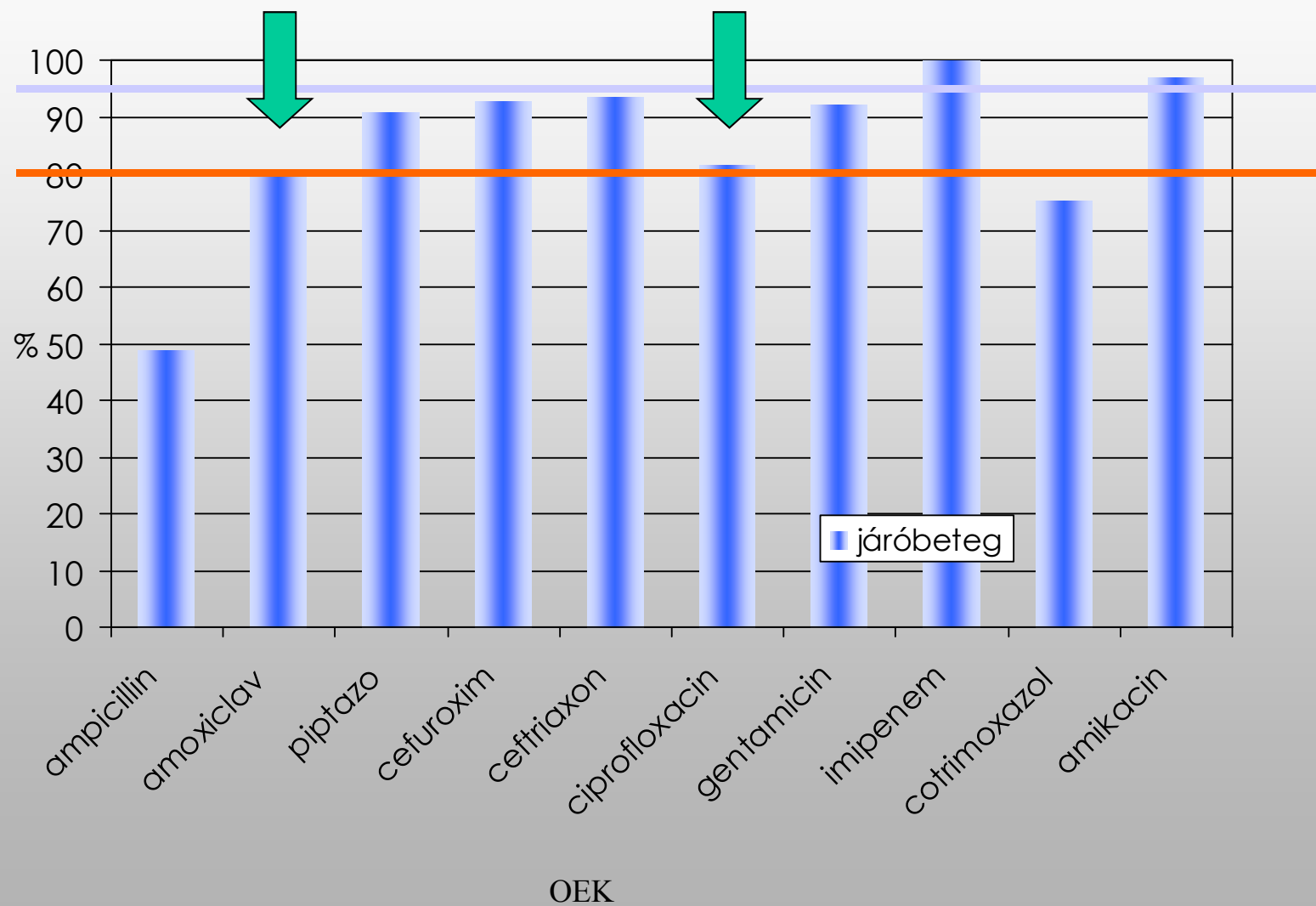
***S. aureus* infekció gyanúja esetén,
amennyiben MRSA gyanúja nem merül fel,
empirikus terápiában:**

- **penicillináz stabil béta-laktám adása javasolható,
makrolid, clindamycin nem súlyos infekcióban
alternatíva**
- **fluorokinolonok alkalmazása csak komplikált
esetben, sz.sz. kombinációban jön szóba**
- **az optimális kezelést a penicillináz stabil penicillin
jelenti (vancomycin nem ajánlott)**

És ami ebből még következik

- **Kórházi infekcióban MRSA-val számolni kell**
- **Szisztémás MRSA infekció kezelésére glikopeptid választandó**
  - vancomycin MIC
  - szérumszint monitorozás
- ± gentamicin
- **Óvatos megfontolással cotrimoxazol, rifampicin és különböző kombinációk alkalmazása lehetséges (infektológus!)**
- **Megfelelő indikációban a tigecyclin elérhető**

E. coli érzékenysége Magyarországon

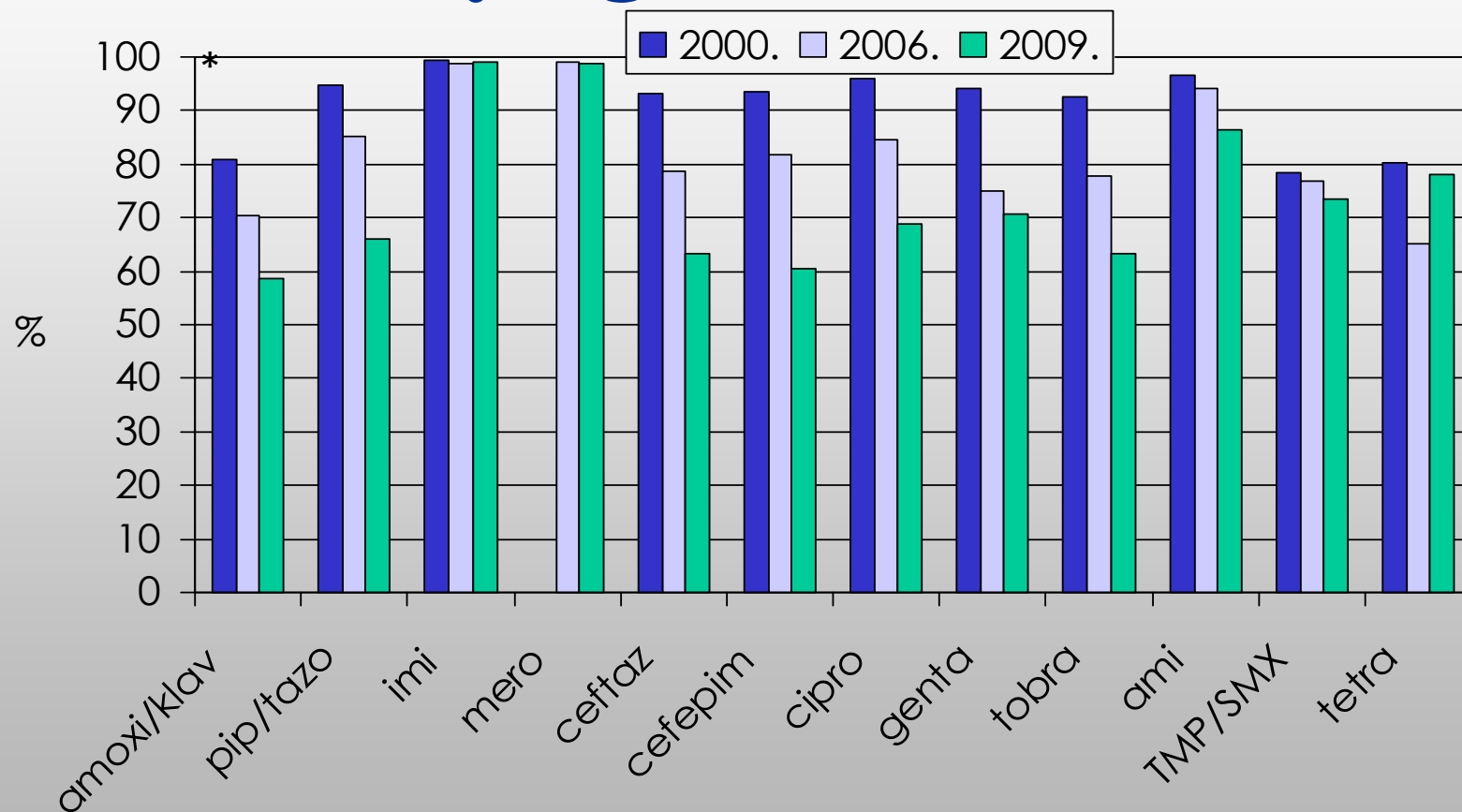

És ami ebből következik

***E. coli* fertőzés gyanúja esetén
empirikus kezelésre**

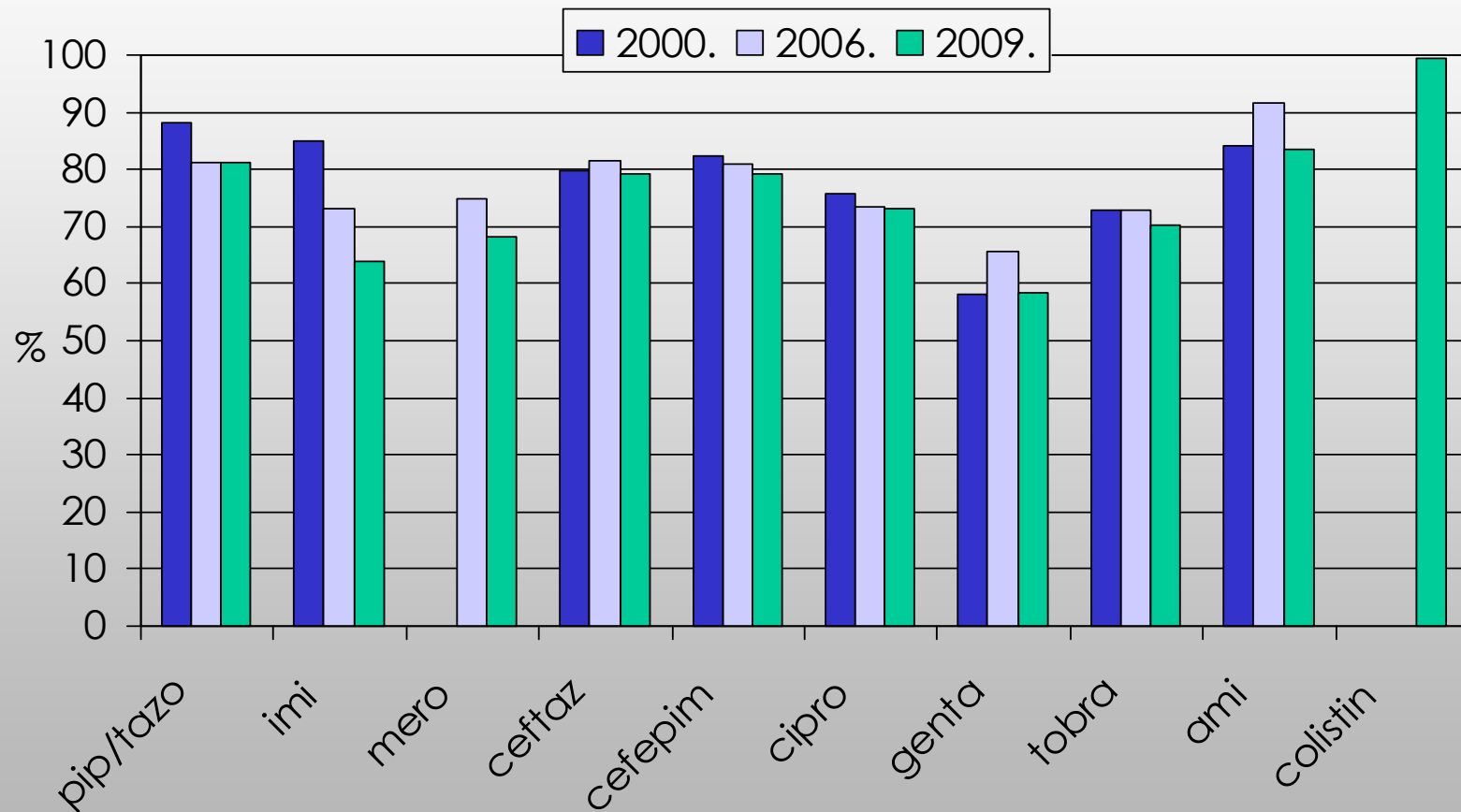
- **ampicillin, cotrimoxazol, doxycyclin empirikus adása nem javasolt**
- **a coamoxiclav és a fluorokinolonok empirikus adása – még enyhe fertőzésekben is – meggondolandó**
- **középsúlyos, súlyos fertőzésben 2., 3. gen.
kefalosporin, életveszélyes fertőzésben karbapenem ±
aminoglikozid adása javasolt**

ICU-ról származó *K. pneumoniae* érzékenységének alakulása

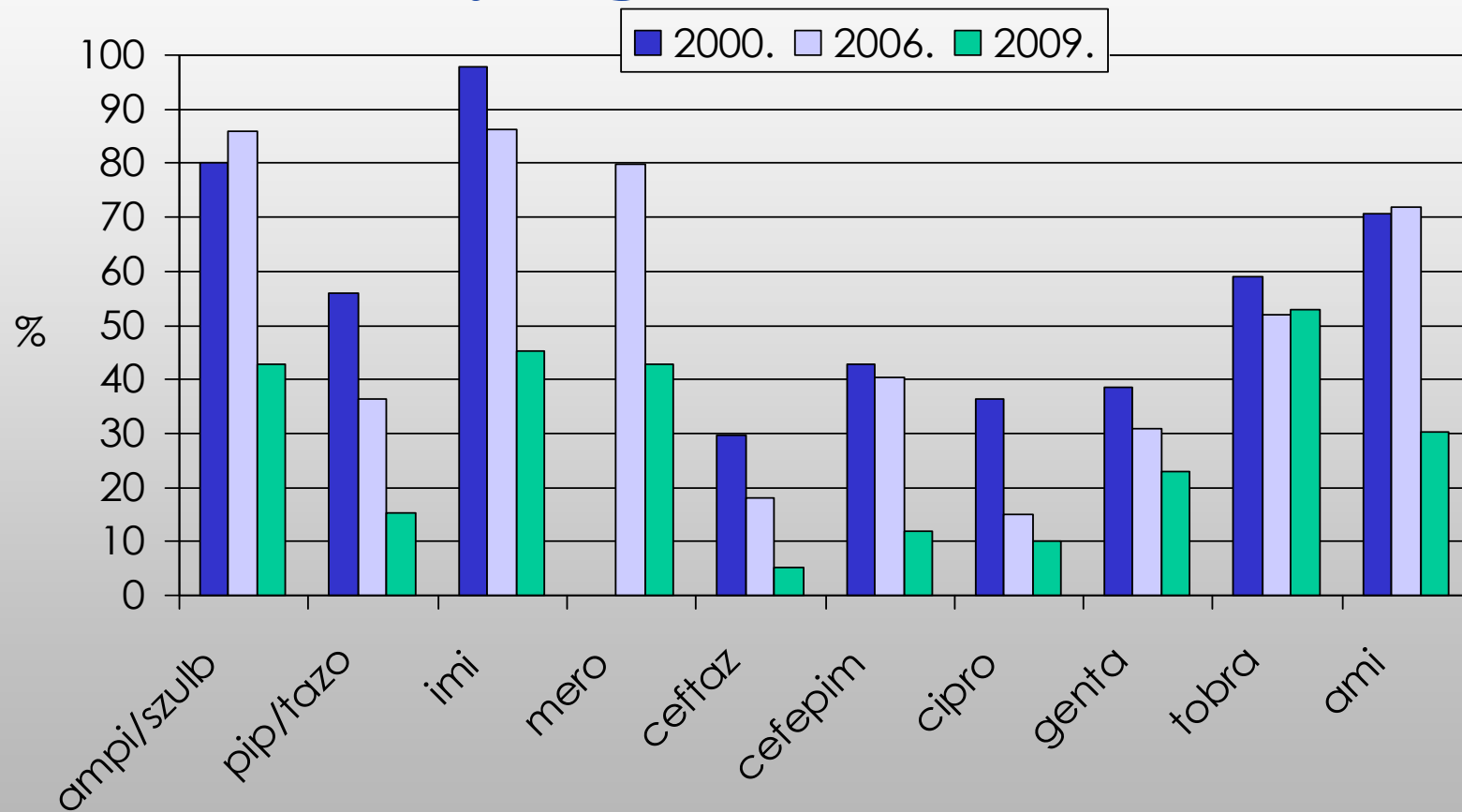

* Nem csak *K. pneumoniae*

Az ICU-ról származó *P. aeruginosa* érzékenységeinek alakulása

Az *A. baumannii* et *calcoaceticus* érzékenységének alakulása

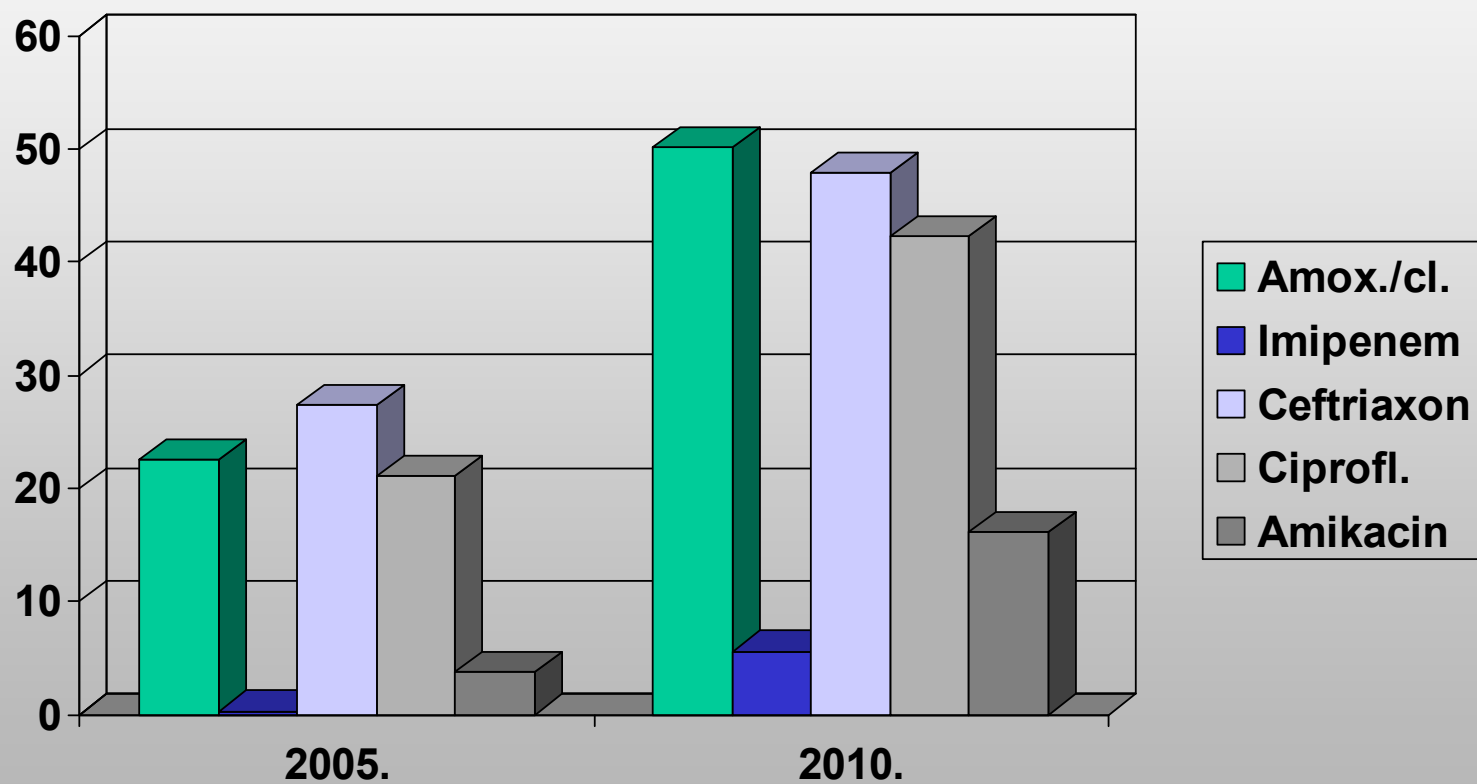

TEM és SHV-ESBL

(extended spectrum beta-lactamases)

- **Az ESBL-ek olyan szélesspektrumú béta-laktamázok, amelyek hidrolizálják a carbapenemek és cefamycinek kivételével a béta-laktámokat és hatásuk in vitro klavulánsavval felfüggeszthető.**
- **Jelentőségük:**
  - **klinikai rezisztencia a penicillinekkal kefalosporinokkal szemben**
  - **discrepantia az in vitro érzékenység és in vivo hatékonyság között**
  - **gyakori társrezisztencia a fluorokinolonokkal, aminoglikozidokkal szemben**

2005. és 2010. évben invazív mintákból jelentett *Klebsiella* spp. törzsek antibiotikum rezisztenciája

ESBL -BSI halálozás

Tumbarello et al AAC 2007, 51, 3469

**186 beteg ESBL+*E.coli*, *K.pneumoniae*,
P. mirabilis bacteraemia**

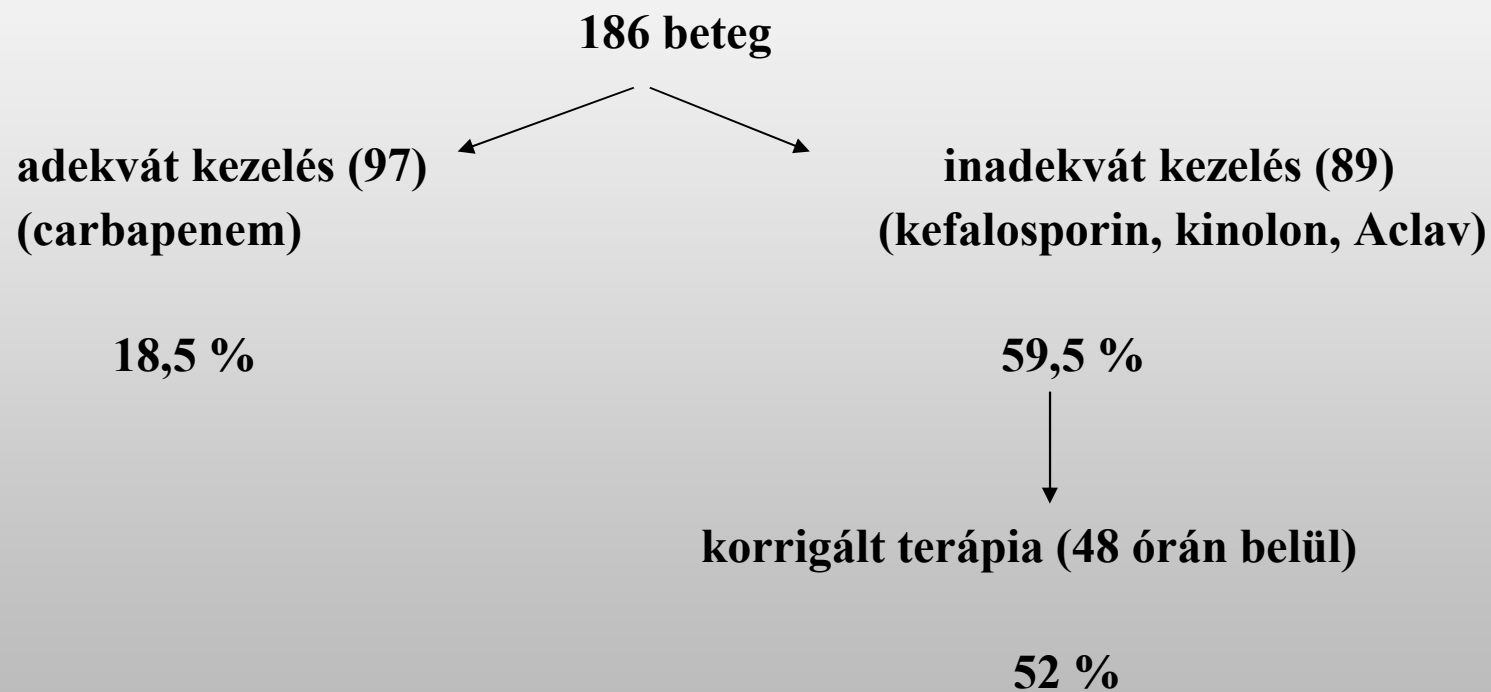
21 napos halálozás 38,2 %

a halálozás rizikófaktorai:

- **inadekvát kezdeti antibiotikum terápia**
- **ismeretlen infekciós góc**

ESBL -BSI halálozás

Tumbarello et al AAC 2007 51, 3469

Kezelési lehetőségek

- **Bacteraemiák, sepsissel járó kórképek:**
  - carbapenemek, tigecyclin (?), pip/tazo (?
in vitro teszt alapján)
  - húgyúti infekciók:
    - amoxicillin/klavulánsav, foszfomicin,
nitrofurantoin, fluorokinolon